

FORMAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE DE SUSȚINERE A COPIILOR SUPRADOTAȚI

PROFESSIONAL SKILLS TRAINING TO SUPPORT GIFTED CHILDREN

Victoria MAXIMCIUC, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0001-7331-9133
maximciuc.victoria@upsc.md

Victoria MAXIMCIUC, PhD, Associate Professor,
“Ion Creanga” SPU of Chisinau

CZU: 376.54

DOI: 10.46727/c.v1.21-22-03-2024.p221-226

Abstract. The problem of training pedagogical staff to work with special children has always presented a real challenge for the system of higher pedagogical education. This is due to several factors: constant reforming of the education system and constant search for a more perfect model; negative impact of the socio-economic crisis; lack of effective interaction between higher education institutions and pre-university education system. It should be noted that in the specialized literature there are few sources on the psychopedagogy of gifted children and especially the study of the problem of training for working with gifted children. The purpose of this study is to study the psychological readiness of students to work with gifted children. Objectives of the study: study of special literature; development of evaluation of the psychopedagogical model of readiness of third-year students specialty special psychopedagogy to work with gifted children; analysis and interpretation of the results and presentation of recommendations.

Keyword: child, gifted, teachers, training, educational process.

Dezvoltarea social-economică a oricărei țări civilizate implică în mod inevitabil elaborarea unui sistem de educație pentru persoanele creative. Astăzi, datorită implementării generale a educației incluzive în Republica Moldova, problema educației copiilor supradotați devine din ce în ce mai actuală. Acest lucru se datorează mai multor factori: imposibilitatea totală de a deschide centre sau școli speciale pentru această categorie de copii, din cauza unor politici educaționale nechibzuite; lipsa constantă de fonduri; schimbările în valorile societății; o anumită ignorare și transferul acestei probleme pe umerii părinților. Analiza cadrului legislativ al politicii educaționale din Republica Moldova a relevat absența oricărei legi care să susțină educația sau sprijinul psihologic și pedagogic specializat. Conform programului de dezvoltare a educației incluzive pentru anii 2024-2027, copiii supradotați intră în categoria copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES). Politica educațională a ministerului de profil din țara noastră este reprezentată de organizarea de olimpiade la diferite niveluri. Potrivit datelor oficiale, 3500 de copii participă anual la olimpiadele naționale [2, p 1].

Experiența internațională arată că educația de calitate a copiilor supradotați este condiționată de trei factori: creșterea prestigiului profesiei de dascăl, îmbunătățirea calității pregătirii elevilor pentru muncă creativă și soluții non-standard; abordarea individuală a fiecărui elev, pornind de la clasele primare.

Analiza literaturii de specialitate a diferitor școli științifice arată că copiii supradotați ar trebui să studieze conform unui program special: C. Chiciuc [1, p. 27], P.I. Mujdabaeva, A.N. Sevcenco [6, p. 156]; T.V. Alexandrovici [7, p. 84], J.Koifnam [4, p. 231], Salem Obaid Alelyani [5, p. 124]. O serie de alte studii evidențiază particularitățile de dezvoltare a sferei cognitive și a calităților de personalitate, dintre care unele pot duce la probleme de învățare și la încălcarea interacțiunii interpersonale în grupul de colegi și de către profesori: T.V. Alexandrovici [7, p. 84], Salem Obaid Alelyani [5, p. 124].

Este important de menționat că pregătirea cadrelor didactice pentru lucrul cu copiii supradotați se bazează, în principal, pe dezvoltarea abilităților profesionale. Cu toate acestea, există numeroase studii orientate spre analiza calităților psihologice și profesionale ale cadrelor didactice din diferite școli științifice, T.V. Alexandrovici [7, p. 84], M.L. Stănescu [3, p. 108], dar toate aceste lucrări nu sunt vizate și nu au caracter direcționat.

Prin urmare, problema de cercetare se reduce la următoarele contradicții:

- necesitatea sistemului educațional modern de a îmbunătăți calitatea muncii profesorilor cu copiii supradotați și lipsa unei liste acceptate de calități importante, inclusiv a pregătirii psihologice;

- absența unui model dezvoltat de pregătire psihologică a cadrelor didactice pentru lucrul cu copiii supradotați, adoptat la nivelul sistemului de învățământ;

- unilateralitatea pregătirii personalului doar din punctul de vedere al studierii disciplinelor psihopedagogice și ignorarea definitivă prin prisma învățământului pedagogic superior special a formării pregătirii psihologice a studenților pentru lucrul cu copiii supradotați.

Scopul cercetării: studierea pregătirii psihologice (componentele structurale) a studenților pentru lucrul cu copiii supradotați.

Obiectivele studiului:

1. cercetarea literaturii specializate și clarificarea conceptului de „pregătire psihologică”;
2. identificarea componentelor structurale ale pregătirii psihologice pentru studenți;
3. elaborarea unui model de evaluare a pregătirii psihologice a studenților;
4. aplicarea modelului de diagnosticare;
5. analiza și interpretarea rezultatelor;
6. formularea unor concluzii și recomandări.

Ipoteza cercetării: presupunem că procesul de formare a viitorilor studenți ai Universității Pedagogice va avea succes dacă va fi studiată starea principalelor componente structurale ale pregătirii psihologice la viitorii specialiști.

Grupul experimental: eșantionul cercetării a fost format din studenții anului II, specialitatea Psihopedagogie specială, 11 persoane.

Modelul psihologic de evaluare a pregătirii psihologice a studenților a constat din următoarele componente principale: blocul motivational – Chestionarul pentru profesori „Conștientizarea alegerii sistemului pedagogic” (M.I. Luchianova) și un test pentru a determina aptitudinea unui profesor de a lucra cu copiii supradotați (D.B. Bogoiavlenskaia, A.V. Brușlinschi); blocul creativ – Chestionarul „Determinarea activității creative a personalității” (M.M. Kașapov, O.N. Rachitscaia); blocul de competențe de comunicare și abilități de organizare – Metodologia „Evaluarea tendințelor de comunicare și organizare” (B.A. Fedorișina); blocul personal – stimă de sine adecvată, „eu” pozitiv – Metodologia „Diagnosticarea nivelului de empatie policomunicativă” (I.M. Iusupov).

Analiza și interpretarea rezultatelor

Blocul motivațional

Prezentăm rezultatele obținute la chestionarul pentru profesori „Conștiința alegerii sistemului pedagogic” (M.I. Luchianova). Rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Rezultate cantitative privind aplicarea chestionarului pentru profesori „Conștientizarea alegerii sistemului pedagogic” (M.I. Luchianova)

Grup de studenți	Scor ridicat (13-26 puncte)	Scor scăzut (1-13 puncte)
11 studenți (100%)	7 studenți (63%)	4 studenți (37%)

Analiza rezultatelor obținute în urma aplicării chestionarului pentru profesori „Conștiința alegerii sistemului pedagogic” (M.I. Luchianova) a arătat că majoritatea studenților, 7 studenți (63%), au obținut un scor ridicat. Acest lucru indică faptul că sunt susținători ai paradigmei centrate pe persoană și că se străduiesc să implementeze învățarea prin dezvoltare în activitatea cu copiii supradotați. Al doilea grup a relevat o evaluare scăzută de către 4 studenți (37%). Acest lucru indică sprijinul pentru modelul tradițional de predare, iar copiii supradotați sunt doar un obiect de influență.

Prezentăm rezultatele referitoare la predispoziția studenților de a lucra cu copiii supradotați, folosind un test de determinare a aptitudinii unui profesor de a lucra cu copiii supradotați (13-26 puncte) (după D.B. Bogoiavlenskaia, A.V. Brușlinschi). Rezultatele obținute sunt indicate în tabelul 2.

Tabelul 2. Rezultate cantitative privind aplicarea testului pentru determinarea înclinației profesorului de a lucra cu copiii supradotați (după D.B. Bogoiavlenskaia, A.V. Brușlinschi)

Grup de studenți	Nivel ridicat	Nivel mediu	Nivel scăzut
11 studenți (100%)	4 studenți (37%)	5 studenți (46%)	2 studenți (17%)

Astfel, o parte dintre studenți, 4 persoane (37%), au prezentat un nivel ridicat de pregătire psihologică pentru lucrul cu copiii supradotați. Aceasta înseamnă că studenții posedă aptitudini și posibilități de a lucra cu copiii supradotați, dar au nevoie de formarea unor capacități suplimentare de autocontrol al proceselor cognitive. La 5 studenți (46%) a fost identificat un nivel mediu, având o înclinație de a lucra cu copiii supradotați, aceștia contribuie la stimularea potențialului creativ la această categorie de copii. Doar 2 studenți (17%) au un nivel scăzut de înclinație, deci nu manifestă un interes deosebit.

Blocul creativ

Am studiat abilitățile creative, folosind chestionarul „Determinarea activității creative a personalității” (M.M. Kașapov, O.N. Rakitskaia). Rezultatele cercetării sunt prezentate în tabelul 3.

Tabelul 3. Rezultate cantitative privind aplicarea chestionarului „Determinarea activității creative a personalității” (M.M. Kașapov, O.N. Rakitskaia)

Grup de studenți	Nivel ridicat	Nivel mediu	Nivel scăzut
11 studenți (100%)	4 studenți (36%)	7 studenți (64%)	0

Conform datelor obținute, majoritatea reprezentanților acestui eșantion au prezentat un nivel mediu de manifestare a creativității la 7 (64%) elevi, un nivel scăzut nu a fost constatat.

Personalitatea active, cu adevărat creative, a fost relevată la 4 (36%) studenți. Adică, acestea sunt persoane care se străduiesc să schimbe fundamentele tradiționale, dau dovadă de inițiativă, tind să atingă excelența și independența.

Blocul competențelor comunicaționale și de organizare

Studiul abilităților de comunicare și de organizare a fost realizat cu ajutorul metodologiei „Evaluarea aptitudinilor de comunicare și de organizare” de B.A. Fedorișin. În tabelele 4 și 5 prezentăm particularitățile abilităților comunicative și organizatorice ale studenților în lucrul cu copiii supradotați.

Tabelul 4. Rezultate cantitative privind aplicarea metodologiei „Evaluarea aptitudinilor de comunicare și organizare” (B.A. Fedorișin) (evaluarea competențelor de comunicare)

Indicatorul	Numărul de studenți (%)	Nota	Nivelul
0,10-0,45	3 (27%)	1	scăzut
0,46-0,55	3 (27%)	2	sub medie
0,56-0,65	4 (36%)	3	medie
0,66-0,75	0	4	mare
0,76-1	1 (10%)	5	foarte ridicat

Analiza rezultatelor obținute în tabelul 5 arată insuficiența aptitudinilor de comunicare la viitorii profesori. Doar un singur student (10%) a prezentat un nivel foarte ridicat de aptitudini de comunicare, ceea ce poate conduce la revitalizare în întreprinderea obișnuită. În rest, de nivel mediu de aptitudini comunicative au dat dovadă 4 studenți (36%), nivel scăzut – 3 studenți (27%) și sub nivelul mediu – 3 studenți (27%). Rezultatele indică prezența reticenței, se simt constrânși în echipă, nu-și pot apăra părerea, supraviețuiesc greu jignirilor. Prin urmare, este necesar să se dezvolte și să se îmbunătățească aptitudinile comunicative.

Tabelul 5. Rezultate cantitative privind aplicarea metodologiei „Evaluarea aptitudinilor de comunicare și organizare” (B.A. Fedorișin) (evaluarea competențelor organizaționale)

Indicatorul	Numărul de studenți (%)	Nota	Nivelul
0,20-0,55	6 (55%)	1	scăzut
0,56-0,65	1 (10%)	2	sub medie
0,66-0,70	1 (10%)	3	medie
0,71-0,80	2 (15%)	4	mare
0,81-1	1 (10%)	5	foarte ridicat

Analiza rezultatelor din tabelul 5 a relevat că doar 10% (1 student) dintre respondenți au un nivel foarte ridicat de aptitudini organizatorice, iar 15% (2 studenți) au un nivel ridicat, adică aceștia se pot orienta în situații dificile, să fie cu inițiativă, să ia decizii de unii singuri, să caute ei înșiși diverse activități pentru a-și manifesta aptitudinile organizatorice. Pentru majoritatea, 6 studenți (55%), s-a constatat un nivel scăzut de dezvoltare a aptitudinilor organizatorice. Acestor persoane, de obicei, le lipsește inițiativa, ele evită să ia decizii în multe forme de activitate. Prin urmare, pentru majoritatea respondenților, este necesară formarea aptitudinilor organizatorice.

Blocul autoidentității

Diagnosticarea stimei de sine adecvate, a unui „eu” pozitiv, am realizat-o cu ajutorul metodologiei „Diagnosticarea nivelului de empatie policomunicativă” (I.M. Iusupov). Rezultatele obținute le-am prezentat în tabelul 6.

Tabelul 6. Rezultate cantitative privind aplicarea metodologiei „Diagnosticarea nivelului de empatie policomunicativă” (I.M. Iusupov)

Grup de studenți	Nivel foarte ridicat	Nivel ridicat	Nivel mediu	Nivel scăzut	Nivel foarte scăzut	Au refuzat
11 (100%)	0	2 (18%)	6 (55%)	0	0	3 (27%)

Rezultatele obținute în tabelul 6 au arătat că majoritatea studenților chestionați (55%) au un nivel normal sau mediu de empatie. Această categorie de persoane au tendința să-i judece pe ceilalți doar după acțiunile lor, încearcă să îi înțeleagă pe ceilalți, dar în cazul manifestării puternice a sentimentelor nu dau dovadă de suficientă răbdare, nu pot prevedea suficient de bine evoluția relațiilor ulterioare cu oamenii, nu există o dezlănțuire a sentimentelor. Pentru a lucra cu copiii supradotați, simțul empatiei necesită un nivel mai ridicat. 2 elevi (18%) au prezentat un nivel ridicat de empatie, sunt mai calzi din punct de vedere emoțional, evită conflictele și încearcă să facă întotdeauna compromisuri, tolerează în mod normal criticile la adresa lor, lucrează mai mult cu oamenii și au nevoie de aprobare, dar nu sunt întotdeauna exacti și minuțioși în munca lor.

Concluzii

1. Formarea personalului pentru lucrul cu copiii supradotați este o problemă importantă în sistemul de învățământ superior, atât din punct de vedere al pregătirii profesionale, cât și psihologice.
2. Nu există un singur specialist care să poată lucra cu copiii supradotați, chiar și atunci când posedă calități profesionale excelente, adesea lipsesc caracteristicile special formate în pregătirea psihologică.
3. În sistemul de învățământ superior este necesar să se gândească și să se elaboreze un curriculum privind formarea calităților de pregătire psihologică pentru a lucra nu numai cu copiii supradotați, ci și cu alte grupuri de copii cu cerințe educaționale speciale.
4. Analiza teoretică a literaturii de specialitate a relevat faptul că există anumite studii consacrate pregătirii psihologice a cadrelor didactice în lucrul cu copiii supradotați, dar acestea sunt nesistematizate.
5. Scopul cercetării a fost studierea pregătirii psihologice, respectiv a componentelor structurale ale acesteia, a elevilor pentru lucrul cu copiii supradotați.
6. A fost elaborat un model de diagnostic pentru evaluarea componentelor structurale ale pregătirii psihologice.
7. Analiza rezultatelor obținute a relevat: există tendințe de motivare pentru a lucra cu copiii supradotați și de susținere a predării dezvoltării netradiționale, un nivel mediu de dezvoltare a creativității, o dezvoltare insuficientă a aptitudinilor comunicative și organizatorice și un nivel mediu de empatie.
8. Ipoteza studiului se confirmă.

Recomandări pentru sistemul de învățământ superior

- La începutul cursului să se evalueze starea de pregătire psihologică a studenților pentru a lucra cu copiii supradotați și așteptările studenților înșiși de la cursul „Psihopedagogia persoanelor cu supradotare”.
- Să fie creată o bază de date a cadrelor didactice care lucrează cu copiii supradotați, să fie elaborate programe educaționale individuale și literatură specială.
- Să se dezvolte parteneriate educaționale cu liceele în care studiază copiii supradotați, să fie încurajate asistarea la cursuri și participarea la diverse activități extracurriculare.
- Să se conștientizeze necesitatea unei munci constante asupra propriei persoane, citind literatură specială și de ficțiune.
- Să se realizeze lecții practice în sălile de clasă cu utilizarea jocurilor de afaceri, să se inițieze discuții privind schimbul de experiență de lucru cu copiii supradotați.
- Să se creeze sarcini pentru copiii supradotați la diferite niveluri până la învățământul universitar.

Bibliografie:

1. CHICIUC, C. Aspectele ale identificării elevilor supradotați. In: *Univers pedagogic*, 2020, nr. 3 (67), pp. 26-32. ISSN 18115470.
2. *Formarea competențelor profesionale de susținere a copiilor supradotați*. [citată 12.03. 2024]. Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/>
3. STĂNESCU, M.L. *Instuirea diferențiată a elevilor supradotați*. Iași: Polirom, 2002. 216 p. ISBN 973-683-800-5.
4. KOIFNAM, J. Special Education for Gifted Children. In: *US-China Education Review*, 2022, Nov.-Dec., Vol 12, nr. 6, pp. 231-237. <http://dx.doi.org/10.17265/2161-623X/2022.06.003>
5. SALEM OBAID ALELYANI. Special Educational Need of the Gifted and Talented Students in Saudi Arabia: A Review Paper. In: *International Journal of Educational Research Review*, 2021, nr. 6 (2), pp. 124-133. ISSN 2458-9322. <https://doi.org/10.24331/ijere.854926>
6. МУЖДАБАЕВА, П.И., ШЕВЧЕНКО, А.Н. Основные методы и формы работы с одарёнными детьми. In: *Педагогические инновации в работе с одарёнными детьми: традиции и перспективы*. Симферополь: Издательство: Индивидуальный предприниматель Корниенко Андрей Анатольевич, 2021, с. 156-161. ISBN 978-5-6046168-0-2.
7. Организация работы с одарёнными детьми. Электронный учебно-методический комплекс. Сост. Т.В. АЛЕКСАНДРОВИЧ. Брест: БрГУ, 2018. 204 с. [citată 15.03. 2024]. Disponibil: <https://lib.brsu.by/sites/default/files/books>.